

การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย Transmission Process in Jakae of Kru Chairat Weerachai

จิตต์เดช โอภาสสุริยะ*¹ และ ชาวมานัต ประภักดิ์²
Jitdech Opatsuriya*¹ and Chaomanat Prapakdee²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดและเอกลักษณ์ การบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย โดยนำวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผนวกกับ แนวคิดเรื่องดนตรีศึกษามาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกต อย่างมีส่วนร่วม จากครูชัยรัตน์ วีระชัย และผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน ครูชัยรัตน์ วีระชัย มีความรู้ความสามารถ และมีเอกลักษณ์ในการบรรเลงโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากโบราณจารย์ มีการปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ตามแบบฉบับ ที่ได้รับการถ่ายทอด 2) ด้านผู้เรียน พบว่า ผู้ที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากครูชัยรัตน์ วีระชัย ไม่จำเป็นต้องมีทักษะด้านการบรรเลงจะเข้มาก่อน แต่ต้องมีใจรักในดนตรีและ มีความตั้งใจ ซึ่งผู้เรียนทุกคนจะได้รับการปรับพื้นฐานการบรรเลงจะเข้ตั้งแต่เริ่มต้น และ ได้รับการพัฒนาไปตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน 3) ด้านเนื้อหา พบว่า ครูชัยรัตน์ วีระชัย จะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ และมีการจัดทำแบบฝึกหัด สำหรับผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง และ 4) ด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูชัยรัตน์ วีระชัย

* Corresponding author, email: jitdech@gmail.com

¹ นักศึกษาคณะศึกษาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹ Student of Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

² อาจารย์ที่ปรึกษา ภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

² Supervisor, Thai Music Department, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

จะใช้วิธีการสอนโดยผู้สอนจะปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่างและให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ผู้เรียนปฏิบัติซ้ำจนเกิดความชำนาญ มีการประเมินผลด้วยตนเอง การประเมินจากเพื่อนร่วมชั้น และจากผู้สอน

เอกลักษณ์การบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย พบว่า ด้านบุคลิกภาพ ด้านทำนองเพลง และด้านกลวิธีที่ใช้ในการบรรเลงจะเข้ ยึดตามแบบอย่างที่ได้รับ การถ่ายทอดมาจากครูทองดี สุจริตกุล และครูละเมียด จิตตเสวี แต่สามารถปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสมตามบริบทของการบรรเลง

คำสำคัญ : การถ่ายทอด / จะเข้ / ชัยรัตน์ วีระชัย

Abstract

This research aims to study the process of transmission and the identity of the Ja-Khae performance from Teacher Chairat Weerachai. By using qualitative research methods combined with concepts of music education. It was used to collect information from interviews and participate in observations by Teacher Chairat Weerachai and those who have transferred knowledge.

The finding of the process of transmission and the identity of the Ja-Khae performance from Teacher Chairat Weerachai divided into four sides 1) Instructor: Teacher Chairat Weerachai has knowledge, ability, and a uniqueness in performance that has been passed down from ancient teachers to behave as a good role model for disciples. There is a commitment and determination to convey the knowledge that has been conveyed. 2) Learners: The learners who would receive knowledge from Chairat Weerachai did not need to have intense playing skills but must love music and have determination, in which all learners will be adjusted to the basics of playing from the beginning. and developed

according to the potential of each learner. 3) Content: Teacher Chairat Weerachai will focus mainly on the development of basic skills. And there are exercises for self-study learners. 4) Teaching: Teacher Chairat Weerachai would use a teaching method in which the instructor would act as an example and let the learners follow. Learners practice repeatedly until they become proficient. There is a self-assessment from both classmates and teachers.

The identity of Kru Chairat Weerachai's Ja-Khae performance found that personality, musical style, and the strategies used in playing Ja-Khae. Based on the example that has been presented by Teacher Thongdee Sucharitkul and Teacher Lamiad Chittasevee, it can be adjusted to suit the context of the play.

Keywords: Transmission / Jakae / Chairat Weerachai

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของวิถีชีวิตของสังคมมนุษย์ เกิดขึ้นจากการสะสมทางประสบการณ์และภูมิปัญญาในอดีต และถูกถ่ายทอดโดยการสั่งสอนอบรมจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ วัฒนธรรมจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) มีการสะสม คือต้องมีต้นทุนเดิมและมีการสะสมและเพิ่มพูนทุนนั้นให้มากขึ้น 2) มีการปรับปรุง คือเมื่อยุคสมัยและความเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมต้องได้รับการดัดแปลงหรือปรับปรุงให้สอดคล้องกับยุคสมัย 3) มีการถ่ายทอด คือมีการอบรมและเผยแพร่รูปแบบของวัฒนธรรมให้แก่อนุชนรุ่นหลังไม่ให้ขาดตอน ซึ่งวัฒนธรรมนั้นจะหมดสภาพแห่งความเจริญงอกงามถ้าลักษณะใดลักษณะหนึ่งในสามประการดังกล่าวเกิดความบกพร่องไป (พระยาอนุমানราชธน, 2498 อ้างถึงใน ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, 2560: 1)

ดนตรีไทยเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของคนไทยและประเทศไทย ที่อยู่คู่กันมาอย่างช้านาน เป็นศิลปะที่แสดงถึงความรู้ ความคิด และความเชื่อของคน ในสังคม ซึ่งดนตรีไทยได้ถูกนำไปใช้เป็นส่วนกลางในกิจกรรมประเพณี ศาสนา ศิลปะการแสดง เป็นสื่อทางสังคมที่ช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มของคน สร้างพลัง ทางสังคม รวมไปถึงมีความสำคัญต่อสถาบันต่าง ๆ ของประเทศ วัฒนธรรม การถ่ายทอดองค์ความรู้ในดนตรีไทยนั้น มีรูปแบบทางวัฒนธรรมการถ่ายทอด ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติเฉพาะของวัฒนธรรมดนตรีไทย คือการถ่ายทอดแบบวัฒนธรรม มุขปาฐะ หรือการสอนในรูปแบบการบอกเล่าให้จำ ทำให้ดู แล้วทำตาม (มานพ วิสุทธิแพทย์ และคณะ, 2543: 3) ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามความ หลากหลายของครูผู้สอนและประเภทเครื่องดนตรี

จะเข้าเป็นเครื่องดนตรีไทยชนิดหนึ่งที่จัดอยู่ในประเภทเครื่องตี มีหลักฐาน ปรากฏในสมัยอยุธยาในกฎมณเฑียรบาลสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แต่เดิม มีลักษณะการบรรเลงแบบอิสระ ไม่มีรูปแบบการประสมที่ชัดเจน และสมัยต้น กรุงรัตนโกสินทร์ จะเข้าได้มีบทบาทในการประสมในวงดนตรีไทยอย่างเป็นทางการ ในฐานะเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองเช่นเดียวกับระนาดเอกและซออด้วง (เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี, 2542: 34)

ครู ศิลปินหรือนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงในการบรรเลงจะเข้าในอดีตมีอยู่หลาย ท่าน เช่น หลวงว่องจะเข้รับ (โต กมลวาทิน) ครูจ่าง แสงดาวเด่น ครูสังวาลย์ กุลวัลกี ครูแอบ ยวนวนิชย์ ครูระตี วิเศษสุรการ ครูละเมียด จิตตเสวี และครูทองดี สุจริตกุล ซึ่งแต่ละท่านเป็นบุคคลผู้มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างสรรค์ ถ่ายทอดและสืบสาน องค์ความรู้ในศาสตร์ด้านการบรรเลงจะเข้ที่มีรูปแบบการบรรเลงที่แตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละคน

ครูชัยรัตน์ วีระชัย เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับการสืบทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเลง จะเข้จากครูทองดี สุจริตกุล และครูละเมียด จิตตเสวี และมีบทบาทสำคัญ ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบรรเลงจะเข้ให้แก่ลูกศิษย์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งถือเป็นสถานศึกษาที่สำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางภูมิปัญญาของชาติ

ซึ่งควรค่าแก่การศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านการบรรเลงจะเข้ และศึกษาเอกลักษณ์ด้านการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความรู้ความสามารถ ประยุกต์ และต่อยอดการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย
2. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์การบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย
2. ทราบถึงเอกลักษณ์การบรรเลงของครูชัยรัตน์ วีระชัย
3. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย ตามแนวคิดเรื่องการถ่ายทอดของรู돌์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Stiner, 1861 - 1925) โดยมีองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านเนื้อหา และด้านการเรียนการสอน
2. ศึกษาเอกลักษณ์การบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านทำนองเพลง และด้านกลวิธีที่ใช้ในการบรรเลงจะเข้ ซึ่งเอกลักษณ์ทั้ง 3 ด้านนี้ ถือเป็นเอกลักษณ์ที่มีความจำเพาะในตัวบุคคล ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดผนวกกับเอกลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากบุคลิกภาพและประสบการณ์ของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการฝักตัวเป็นศิษย์ในฐานะของการเป็นคนใน (Ethnic) เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก และแนวคิดด้านดนตรีศึกษาในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ (knowledge transfer) โดยมีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องการถ่ายทอด ความเป็นครู การสอนทักษะปฏิบัติดนตรี เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย
2. กำหนดประชากรผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูชัยรัตน์ วีระชัยและลูกศิษย์ผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)
3. สร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการศึกษาของมานพ คณะโต (2550) ที่มีเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ
4. วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analytics) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1. กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย

กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูชัยรัตน์ วีระชัย (2564: สัมภาษณ์) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านผู้สอน ได้แก่ 1) ภูมิหลังด้านดนตรีไทย พบว่า ครูชัยรัตน์ วีระชัย ได้รับความรู้และทักษะการบรรเลงจะเข้ที่มีเอกลักษณ์เด่นชัดและได้รับการยอมรับ จากการได้รับการถ่ายทอดและปรับพื้นฐานการบรรเลงจะเข้ตามแนวทางของครูทองดี สุจริตกุล เมื่อครั้งศึกษาที่วิทยาลัยนาฏศิลป์ และ 2) คุณลักษณะความเป็นครู พบว่า ครูชัยรัตน์ วีระชัยประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน มีความมุ่งมั่นและตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้การบรรเลงจะเข้ให้กับผู้เรียนด้วยความรัก

ความเอาใจใส่ มีเป้าหมายและอุดมการณ์ในการสอนที่ชัดเจน มีเจตนาที่ดีในการสืบสาน สืบทอดความรู้ที่ได้รับจากโบราณจารย์ให้กับผู้เรียนทุกคนด้วยความบริสุทธิ์ใจ

1.2 ด้านผู้เรียน พบว่า ครูชัยรัตน์ วีระชัย มีการคัดเลือกผู้เรียนจากการสังเกตพฤติกรรม ความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อดนตรีไทยและการบรรเลงจะเข้า โดยผู้เรียนทุกคนจะได้รับความรู้และการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ โดยที่ผู้เรียน ไม่จำเป็นจะต้องมีพื้นฐานในการบรรเลงจะเข้ามาก่อน

1.3 ด้านเนื้อหา จะใช้เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนตาม หลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป์กำหนด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ครูชัยรัตน์ วีระชัย สังกัด โดยแบ่งประเภทของเนื้อหาที่เป็นบทเพลงออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) เพลงพื้นฐาน เป็นเพลงเริ่มต้นสำหรับผู้เริ่มเรียนและฝึกพื้นฐานการบรรเลงจะเข้า เป็นเพลงที่ง่ายแก่การจดจำและปฏิบัติกลวิธีต่าง ๆ ของการบรรเลงจะเข้า ผนวกกับการใช้แบบฝึกหัดในการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่สามารถศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งครูชัยรัตน์ วีระชัย ให้ความสำคัญในการปูพื้นฐานความรู้และทักษะการปฏิบัติจะเข้าในขั้นพื้นฐานอย่างมาก

2) เพลงทั่วไป เป็นเพลงที่ถ่ายทอดให้กับผู้เรียนตามเนื้อหา ในหลักสูตรของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งครูชัยรัตน์ วีระชัย นำเนื้อหาดังกล่าวนำมา ออกแบบแผนการสอนที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยเนื้อหาประกอบด้วย บทเพลงประเภทเพลงเกร็ด เพลงสามชั้น เพลงเถา เพลงโหมโรง และเพลงดับ โดยถ่ายทอดตามระดับความง่ายไปสู่บทเพลงที่มีความสลับซับซ้อนทั้งทำนองและ กลวิธีการบรรเลงตามชั้นปีของผู้เรียน

3) เพลงพิเศษ เป็นเพลงที่อยู่ในหลักสูตรตามแผน ซึ่งครูชัยรัตน์ วีระชัย จะถ่ายทอดให้กับผู้เรียนในโอกาสพิเศษสำหรับใช้บรรเลง ในกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ

4) เพลงเดี่ยว เป็นเพลงระดับสูงสำหรับผู้เรียนที่เรียน กับครูชัยรัตน์ วีระชัย ซึ่งจะต้องมีศักยภาพและทักษะต่าง ๆ ในการบรรเลงจะเข้า

อย่างเชี่ยวชาญมาก่อน เพื่อให้ผู้ได้รับการถ่ายทอดสามารถแสดงความสามารถ รายละเอียดด้านการปฏิบัติและจุดมุ่งหมายของบทเพลงได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

1.4 ด้านการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 3 กระบวนการ ได้แก่

1) หลักการสอนทักษะการบรรเลงจะเข้าของครูชัยรัตน์ วีระชัย จะเป็นการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้าในรูปแบบการสอนแบบมุขปาฐะ (Oral Traditional) โดยผู้สอนจะปฏิบัติเป็นแบบอย่างและผู้เรียนปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ การปฏิบัติจะเข้าจากการสังเกต การฟัง และการจำของผู้เรียน

2) วิธีการสอนทักษะการบรรเลงจะเข้าของครูชัยรัตน์ วีระชัย ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดบทเพลง การอธิบายประวัติและรูปแบบของบทเพลง การต่อเพลง การทบทวน การทดสอบ และการให้ข้อเสนอแนะ

3) การวัดและประเมินผลผู้เรียนของครูชัยรัตน์ วีระชัย จะใช้วิธีการสังเกตการปฏิบัติทักษะของผู้เรียนในด้านความถูกต้องของบทเพลง จังหวะ ทำนอง และกลวิธีการบรรเลงต่าง ๆ โดยมีการวัดและประเมินผลจาก 3 ส่วน ได้แก่ ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การประเมินจากเพื่อนร่วมชั้นเรียน และการประเมินจากครูผู้สอน

2. เวกลักษณะการบรรเลงจะเข้าของครูชัยรัตน์ วีระชัย

เอกลักษณ์การบรรเลงจะเข้าของครูชัยรัตน์ วีระชัย เป็นเอกลักษณ์ที่ได้รับจากการถ่ายทอดมาจากครูจะเข้าที่ครูชัยรัตน์ได้รับการถ่ายทอดความรู้ คือ ครูทองดี สุจริตกุล และครูละเมียด จิตตเสวี โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านบุคลิกภาพ เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถพบเห็นได้อย่างชัดเจน ได้แก่ การพันไม้ดีด การจับไม้ดีด การใช้นิ้วกดตำแหน่งเสียง และทำนอง ซึ่งจะมีลักษณะเช่นเดียวกันกับลักษณะของครูทองดี สุจริตกุล และครูละเมียด จิตตเสวี คือ การพันและจับไม้ดีดจะใช้ทั้งนิ้วโป้งและนิ้วกลางประคองไม้ดีด การใช้นิ้วกดตำแหน่งเสียง และจับเครื่องดนตรี มือขวาวางคร่อมสายจะเข้าสามเส้น ณ จุดกึ่งกลางหัวจะเข้ามือซ้ายวางปลายนิ้วเพื่อกดนม จำนวนหนึ่งนิ้วต่อหนึ่งนมจะเข้า และทำนองจะใช้การพับเพียบและเอียงแขนขวา 45 องศา

2.2 ด้านทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงจะซ้ำ เป็นทำนองเพลงที่มีโครงสร้างของทำนองเพลงเช่นเดียวกันกับที่ได้รับการสืบทอดมาจากครูผู้สอน โดยมุ่งเน้นการรักษาเอกลักษณ์ของทำนองเพลงที่ได้รับการสืบทอดไว้ดั้งเดิม

2.3 ด้านกลวิธีที่ใช้ในการบรรเลงจะซ้ำ มีการกำหนดรูปแบบที่ใช้กลวิธีการบรรเลงจะซ้ำที่หลากหลาย ได้แก่ การติดเก็บ การติดรั้วไม้ติด การติดทิง-นอย การติดสะบัดเสียงเดียว การติดสะบัดสามเสียง การติดกระทบสองสาย การติดกระทบสามสาย การติดตบสาย การติดขยี้ เป็นรูปแบบหรือรสมือ (Individual Style) ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากครูของครูเป็นหลัก รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกใช้กลวิธีในการบรรเลงจะซ้ำที่เหมาะสมตามบริบทด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดเรื่องการถ่ายทอด เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงกระบวนการส่งต่อข้อมูลจากบุคคลสู่อีกบุคคล ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพันธุกรรม ความรู้ ภูมิปัญญา หรือประสบการณ์ จากข้อค้นพบในการวิจัยพบว่า การถ่ายทอดความรู้การบรรเลงจะซ้ำของครูชัยรัตน์ วีระชัย มีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการถ่ายทอด ดังที่อบเชย แก้วสุข (2543) ได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดว่าเป็นการบอกวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย โดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง และครูชัยรัตน์ วีระชัยมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านการบรรเลงจะซ้ำโดยการสาธิตให้ดูและให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบมุขปาฐะตามที่มนตรี ตราโมท (2545: 8) ได้กล่าวถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีไทย จะอยู่ในรูปแบบของวัฒนธรรมมุขปาฐะทั้งหมด ซึ่งก็คือการบอกเล่าให้จำ ทำให้ดู แล้วทำตาม สังเกต จำแบบหรือที่เรียกว่าครูพักลักจำ และในด้านของการเรียนการสอนนั้นครูชัยรัตน์ วีระชัยได้ถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้เรียน ตรงตามที่สงบศึก ธรรมวิหาร (2545: 204) ได้เสนอว่าครูดนตรีจะต้องถ่ายทอดภูมิความรู้ที่มีให้ลูกศิษย์อย่างจริงจังถูกต้อง โดยเฉพาะศิษย์คนใดมีความสามารถก็ต้องสนับสนุนให้ดียิ่งขึ้น ประเด็น

ดังกล่าวตรงตามข้อค้นพบในการวิจัยที่พบว่าครูชัยรัตน์ วีระชัย อุทิศตนเพื่อพัฒนา ศักยภาพด้านดนตรีให้แก่ผู้เรียนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน รวมทั้งการสละเวลา ส่วนตัวในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพทางดนตรีไทยให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดเรื่องความเป็นครู เป็นแนวคิดที่ด้วยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของผู้ที่ ได้รับการยกย่องความเป็นครู ซึ่งมีบทบาทภาระหน้าที่ของผู้ที่ปฏิบัติวิชาชีพครู จากการวิจัยพบว่า ครูชัยรัตน์ วีระชัย มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบถ้วนตาม แนวคิดและข้อบังคับคุรุสภา ที่ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 โดยสิ่งที่ พบเห็นได้ชัดเจนคือ การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยและเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น การแต่งกาย การตรงต่อเวลา การอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเคารพกฎ ระเบียบวินัย มีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน รวมทั้งให้ความรัก ความเมตตา เอาใจใส่และสนับสนุน ลูกศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม

การได้รับการถ่ายทอดการปฏิบัติจะเข้ของผู้เรียนที่ได้รับจากครูชัยรัตน์ วีระชัย ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการปรับพื้นฐานการปฏิบัติจะเข้ตั้งแต่เริ่มต้น ได้แก่ การพันไม้ตีต การจัดระเบียบท่าหนึ่ง การวางมือขวาสำหรับการตีต การใช้นิ้วมือซ้าย และเมื่อผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานเบื้องต้นแล้ว ผู้สอนจะเพิ่มระดับความยากของเนื้อหา และกลวิธีการบรรเลงโดยใช้บทเพลงที่มีความแตกต่างกันออกไปตามศักยภาพ ของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ในลักษณะดังกล่าวสอดคล้อง กับแนวคิดการสอนทักษะปฏิบัติดนตรีของโซลตาน โคดาย (Zoltan Kodaly, 1882 - 1967) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ว่าด้วยการสอนที่จะเน้นการพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐาน ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในทักษะการปฏิบัติดนตรี และพัฒนาตามศักยภาพของผู้เรียน และนอกจากครูชัยรัตน์ วีระชัย จะเน้นหนักในด้าน การพัฒนาทักษะการบรรเลงจะเข้ให้แก่ผู้เรียนในขั้นพื้นฐานแล้ว ครูชัยรัตน์ วีระชัย ยังได้สอดแทรกเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรม มารยาทและขนบธรรมเนียม ทั้งทางด้านดนตรีและการดำรงตนอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น การอ่อนน้อมถ่อมตน การตรงต่อเวลา ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การเคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมและ มารยาทอันดีที่พึงปฏิบัติของนักดนตรีไทยและคนในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรีไทยโดยเฉพาะด้านการปฏิบัติถือเป็นคุณสมบัติพิเศษของการศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรี ดังนั้น ในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกผู้วิจัยจึงควรมีทักษะด้านการปฏิบัติในเครื่องดนตรีประเภทนั้น

2. ควรมีการศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้และเครื่องดนตรีอื่นๆ ของครูดนตรีไทยท่านอื่นๆ เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ด้านการถ่ายทอด ในการนำไปใช้แลกเปลี่ยนและเป็นฐานข้อมูลให้แก่วงการดนตรีไทย

บรรณานุกรม

ไกรสิทธิ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. (2560). การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้ของครูระดี วิเศษสุรการ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ.2556. (2556). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง. หน้า 72.

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. (2542). สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชัยรัตน์ วีระชัย. (26 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

สงบศึก ธรรมวิหาร. (2545). ดุริยางค์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนตรี ตราโมท. (2540). ดุริยางคศาสตร์ไทย ภาควิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มติชน.

มานพ คณะโต. (2550). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพในระบบสุขภาพชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. ขอนแก่น: เครือข่ายพัฒนาวิชาการและข้อมูลสารสนเทศภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มานพ วิสุทธิแพทย์ และคณะ. (2543). การสืบทอดเพลงไทยบ้านบางลำพู:
วัฒนธรรมมุขปาฐะ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ.

อบเชย แก้วสุข. (2543). รายงานผลการดำเนินงานประชุมปฏิบัติการถ่ายทอด
ความรู้ของภูมิปัญญา ท้องถิ่นและการเผยแพร่ความรู้ของสื่อมวลชน.
อุบลราชธานี : ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.